

תאטרון במרחב הקהילתי יחידות הוראה לחט"ב

מבוא

מהו תאטרון במרחב הקהילתי? תאטרון המשלב ממד אמנותי, אסתטי ומעורבות חברתית, תאטרון הנוצר מתוך חיפוש וחקר של חומרים אישיים, חברתיים ואמנותיים. האירוע האמנותי מתגבש בתהליך אותנטי ורלוונטי למשתתפים ולקהל. זהו תהליך יצירה המעצים את המשתתפים ומעורר למעורבות ומודעות חברתית תהליכי הלמידה והיצירה מדגישים שלושה היבטים: היבט חווייתי, היבט קוגניטיבי והיבט ערכי.

הנחות יסוד

- תהליך הלמידה וההתנסות יזמנו לתלמידים חשיפה לסוגים שונים של מבע בימתי, לצורות שונות של העברת מסר אמנותי, חברתי באמצעות תנועה, מוסיקה, עיצוב ושיח.
- תהליך הלמידה וההתנסות יזמנו לתלמידים התבוננות, חקר ודיאלוג עם בני משפחה, קהילת בית הספר, אתרים היסטוריים, מרחב שכונתי.
- תהליך הלמידה יסתיים בתוצר בימתי שיחזק מעורבות קהילתית, יעורר למחשבה, לרגש ויגרום הנאה אסתטית.

מטרות

- למידה בינתחומית, חווייתית, הנוגעת בזוהות אישית וחברתית
- הכרות עם מאפייני התאטרון הפיסי, תאטרון סיפור, תאטרון רחוב, ההפנינג, פרפורמנס
- הכרות עם נישות בתאטרון המעוגנות בקשר בין מקום, תרבות ומסורת של קהילת התלמידים
- בניית קשרים בין התלמידים לחברי הקהילה
- שימוש ושכלול מיומנויות חקר

מבנה התכנית

התכנית כוללת שלושה נושאים:

- **תאטרון רחוב**
- **מתייעוד המורשת המשפחתית לאירוע בימתי**
- **מאירוע היסטורי לאירוע בימתי- תאטרון היסטורי מוזיאלי**

התכנית הינה מודולרית ומאפשרת בחירה של נושא אחד או שילוב הנושאים בין קבוצות בכיתה. התכנית מציעה פעילויות הניתנות לחלוקה במסגרת של כ 5 שיעורים המוקדשים לכל נושא.

תאטרון רחוב

תאטרון רחוב ממלא תפקיד חברתי חשוב. התלמידים ילמדו דרכי שימוש בשפת התאטרון כבסיס לבניית אירוע בימתי במסגרת טכסים, אירועים בחגים, אירועים חברתיים לדוגמת יום המשפחה, תהלוכות, הפנינג התלמידים יכירו את מאפייני תאטרון רחוב ונושאים הרלוונטיים ליצירה במרחב הציבורי: תאטרון פיסי, מיצגים, מייצבים, תהלוכות, עבודת ליצן, קומדיה דל'ארטה, שימוש במסכות ו/ או בובות. התלמידים ישלבו בין תהליכי עיון וחקר לדוגמא: חקירת המרחב הפיסי הסובב את מבנה בית הספר, חקירה ושאירת חומרים הרלוונטיים לקהילת בית הספר, תיעוד נושאים מחיי בית הספר והקהילה והפיכתם לאירוע בימתי

הצעות לפעילויות

1. בתחילת העבודה עם התלמידים הכינו את הרקע לפרויקט ושאלו את השאלות הבאות:

- מהו הנושא?
- מי השותפים לפרויקט?
- מי הקהל באירוע?
- מהו המרחב/היכן יתקיים האירוע?
- מתי יתקיים האירוע?
- מהן הסיבות לקיום האירוע?
- מה יקרה באירוע?

2. בחרו נושא לאירוע- דוגמאות לנושאים הרלוונטיים לפיתוח פרויקט בסגנון תאטרון רחוב

- מחגי ישראל
- אירוע ביום המשפחה
- ציון נושא שנתי
- אחד מהנושאים הנלמדים
- נושא/ סוגיה המעסיקים את התלמידים בחיי היום יום

3. **בניית צוות**- מומלץ לשתף פעולה עם מורים נוספים. חשיבה משותפת של צוות מורים מתחומי דעת שונים שיעבדו יחד על פרויקט
4. **שיתוף התלמידים ויציאה למסע חקר בנושא**- ניתן לחלק לקבוצות כאשר כל קבוצה מקבלת תת נושא לחקר. הדגש ניתן על עבודת צוות, על חיפוש משותף של מידע הרלוונטי לנושא הנבחר. מומלץ לבקש מהתלמידים לנסח בכתב את הרעיונות שעלו בהקשר לנושא. מומלץ לשוחח ולהעלות בכתב את הרעיונות המשותפים סביב הנושא מהו תאטרון רחוב. מהם הערכים הנלווים ליציאה למרחב קהילתי: שותפות, מעורבות, יציאה מחוץ למסגרת הבית ספרית, יצירתיות, פיתוח רגישות לסביבה הפיסית והחברתית, פיתוח ההכרות עם סימני התרבות בקהילה.
5. **שלחו את התלמידים לחקור ולהכיר את המרחב הפיסי, לבדוק מהם הגבולות של המרחב? היכן יתקיים תאטרון רחוב? מה המאפיינים של המקום בהיבט האנושי, החברתי, התרבותי והפיסי? מי הם התושבים? באזור ומה מאפיין את התרבות שלהם? את המנהגים במקום?**
6. **התנסו בתרגילים הרלוונטיים לתאטרון רחוב:**
התנסו בתרגילים המפעילים את התלמידים בהיבט פיסי, קולי. שלבו חומרים, אביזרים, מוסיקה.
התנסו בתרגילי תאטרון: איבר מוביל, תנועה חוזרת, תרגיל מנהיג, ג'גלינג, מיומנויות קרקס
התנסו בסוגי מופעי רחוב- פלאש-מוב, תאטרון פיזי על במה קטנה, תאטרון בשילוב קהל, תהלוכה
7. **תכננו את המהלך האירוע- התחלה, אמצע וסוף**
8. **בחרו יחד עם התלמידים את הרכיבים התאטרוניים- התלבושות, אביזרים מוסיקה, בובות ספוג, בובות ענק**

פלאש-מוב

פלאש מוב הוא תופעה תרבותית חדשה יחסית, שבה קבוצה גדולה של אנשים מתאספים בהפתעה במקום ציבורי, רוקדים או עושים פעולה שונה מהרגיל במשך זמן קצוב ואז מסיימים ונעלמים כפי שבאו. הייחוד והקסם שבהופעות הפלאש-מוב הם בזכות גורם ההפתעה והכוח שיש בביצוע המשותף והיצירה ביחד. פלאש מוב יכול להיות חלק ממסע הסברה מתמשך נגד תופעה חברתית מסוימת, או לעודד תופעה חברתית חיובית.

מצורף [קישור](#) למופע פלאש מוב שיזמו תלמידי חטיבה בפיג'י.

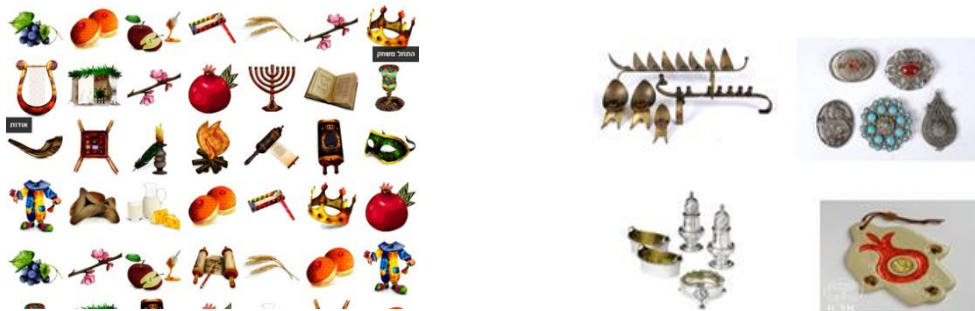
רקע על האירוע:

יום אחד בשעה 16:00 בדיוק, החלק העמוס ביותר של העיר סובה (פיג'י) נסגר למשך חמש דקות. המשטרה עצרה את התנועה מול תחנת האוטובוס, ו-60 צעירים ו-10 שוטרים מיהרו באמצע הכביש כדי לבצע "פלאש מוב" כדי לקרוא לסיום האלימות נגד ילדים ובמיוחד אלימות בית ספרית.

למעלה מ-60 צעירים מבתי ספר מרובים בפיג'י בחרו בתחנת האוטובוס כמיקום משמעותי בגלל קרבות תלמידים שהתרחשו שם. לפלאש-מוב יש נרטיב שמתחיל בקבוצת של תלמידים שפורצים במאבק מדומה, ונתפסים על ידי אנשי משטרה. מטרתו של הפלאש-מוב היתה להעלות את המודעות לאלימות למיידים ונוער ולהתנגד לתופעה.

תאטרון שורשים

מתיעוד המורשת המשפחתית לאירוע בימתי שורשים אישיים כמשקפים תרבות וזהות ישראלית

הפרויקט מזמן דיאלוג חוויתי עם מישהו או משהו מן העבר המוכר לתלמידים בסביבתם, דיאלוג שהופך את העבר לנוכח בהווה. התלמידים יעסקו בנושאי זהות ושייכות כחלק ממסע ההתבגרות שלהם. ישנה חשיבות לעיצוב הזהות האישית תוך חיזוק תחושת החיבור למשפחה, לקהילה, למסורת, לחברה, לתרבות וכו', הפעילות המוצעת תחדד ותחבר את שני ההיבטים- ההיבט האמנותי וההיבט החברתי.

היחידה עוסקת בחשיפה למורשת משפחתית, הכרות עם עץ משפחה, הכרות עם סיפורים אישיים, מכתבים של בני המשפחה, חפצים בעלי משמעות בהיסטוריה המשפחתית, אלה ישמשו כבסיס לבניית סיטואציה בימתית. עבודת השורשים הנכתבת בחט"ב המתבססת על האלבוים המשפחתי כמו גם על הקשרים ואירועים היסטוריים ישמשו בסיס לאירוע בימתי. הסיפור המשפחתי יהפוך לאירוע בימתי. אירוע בימתי המבטא זיכרון משפחתי וקולקטיבי, אירועים היסטוריים, תרבותיים, דתיים, חברתיים ואמנותיים.

הסיפור שיוצג על הבמה יכול להתמקד באחד מההיבטים של עבודת השורשים, בכדי לקבל העמקה:

- גלגולו של חפץ
- מפת נדודים
- סיפור חיים
- אלבוים תמונות
- סיפורו של בגד
- סיפורו של מאכל
- סיפורי אהבה

כדאי להשתמש במגוון החומרים ברשת, המסייעים בהבניית מהלך של חקר שורשים. אחת האפשרויות היא להיעזר [בסרטונים של ורד שחף גולן \(שגו\) - סופרת וגנאלוגית, מומחית לתיעוד משפחות.](#)

הצעות לפעילויות

1. הצעות לפעילויות בנושא חפצים ומסורת

מטרת הפעילויות המוצעות היא להכיר ולהבין את המשמעויות הסמליות והתרבותיות שמאחורי החפצים. לפתח את המודעות לערך ההיסטורי שיש לחפץ. מה מקומו במסגרת ההווי המשפחתי וכיצד ניתן להשתמש בחפצים באירוע בימתי.

- התלמידים יתבקשו להביא חפץ מהבית ויספרו סיפור הקשור בחפץ (למי היה שייך, מהו היחס המיוחד לחפץ)
- התלמידים יתבקשו לכתוב מונולוג קצר המתייחס לחפץ או לבעל החפץ
- ניתן לכתוב מונולוג מנקודת מבטו של חפץ מסוים, תוך התייחסות למאפיינים ולתכונות של החפץ ושילובו בעולם הבדיוני.

2. הצעות לפעילויות בנושא צילומי משפחה

- תלמידים יתבקשו להביא תצלום משמעותי מתוך אלבום התמונות המשפחתי. ניתן לפזר את התמונות בכיתה.
- התלמידים יתבוננו בתצלומים המשפחתיים שחבריכם הביאו, ויסיירו מה ניתן ללמוד מהם על: התקופה שבה צולמה התמונה, מנהגים, טקסים, מסורת, עיצוב פנים.
- התלמידים יספרו את הסיפור של התמונה. יתארו את החפצים, המקום, הלבוש והאביזרים המופיעים בתמונה.
- התלמידים יתבקשו לחקור את אחד מסיפורי המשפחה הקשורים בתמונה כמו: סיפור עליתם של בני המשפחה ארצה, סיפור ילדותם בארצות מוצאם, סיפורי ילדות, סיפורים סביב חגים, טכסים.
- התלמידים יתחלקו לשלשות כל תלמיד יספר את סיפורו יהיה עליהם לבחור סיפור אחד לעבדו לסצנה דרמטית עם התחלה, אמצע וסוף.
- התלמידים יציגו סצנה שתתבסס על הצילומים ותתאר מסורת משפחתית, הווי משפחתי, טכס, חג וכו' המורה ינחה את התלמידים בעיצוב הסצנה (עיצוב הדמות המופיעה בתצלום, היחסים, המקום, הזמן)
- התלמידים יבחרו פרטי עיצוב המתאימים לשחזור התמונה כמו תלבושת, אביזרים, מוסיקה שימשו את הסצנה
- ניתן יהיה לשחזר את הקומפוזיציה בתמונה בימתית קפואה המתעוררת לחיים.

הילדות מלכה ורייזל ויניק בחברת האם והסבתא, נובגורודק, פולין) היום
בילרוסיה (שנות ה 30)

מאירוע היסטורי לאירוע בימתי תאטרון מוזיאלי

היחידה מזמנת לתלמידים חקר, תכנון וביצוע של אירוע בימתי המבוסס על אירוע היסטורי והמבוצע במרחב של מוזיאון או במרחב בית הספר. הפרויקט מזמן שיתוף פעולה עם מורה להיסטוריה, מורשת, גאוגרפיה ומאפשר ייצוג של טקסטים ומקורות במרחב מוזיאלי הקיים בישוב או כזה שיבנה במרחב בית הספר. התלמידים יכירו את רכיבי התאטרון ויתנסו בכתיבה, משחק, בימוי, עיצוב ושימוש בחללים אלטרנטיביים.

הצעות לפעילויות

1. בשיתוף פעולה עם מורה נוסף, ניתן לזמן לתלמידים חווית למידה המשלבת לימודי התאטרון ותחומי דעת אחרים.
2. בהנחית המורה התלמידים יוכלו לבחור אירוע היסטורי מתולדות הישוב שלהם, סיפורו של בית בישוב, סיפורו של גיבור מקומי, סיפור היסטורי הקשור באנדרטה הממוקמת במרחב הקרוב לבית הספר וכו'.
3. התלמידים יתבקשו לחקור את הנושא/ אירוע/ דמות והציג בכיתה את הממצאים.
4. ניתן לבסס את המידע סביב השאלות: מי, מה, מתי, מה קרה ומדוע?
5. באמצעות התנסות בכתיבה דרמטית התלמידים יכתבו מונולוג/ דיאלוג אשר יציג את הסיפור.
6. ניתן לחלק את הכיתה לקבוצות כאשר כל קבוצה מציגה את הסיפורים, אירועים, דמויות.
7. התלמידים יתנסו בבימוי ובמשחק.
8. התלמידים יבחרו מרחב אלטרנטיבי שימקם את הסיפור באופן אותנטי ורלוונטי להם (מוזיאון היסטורי בישוב, או במרחב פתוח).
9. התלמידים יכולים להדריך תלמידים אחרים מבית הספר באופן שיחיה את סיפורי המקום.

מוזיאון הפרדסמת - ע"ש מינקוב, רחובות

מתמונה למופע

טכניקה מוכרת ליצירת מופע המבוסס על חקר תמונה היסטורית, המאיר בעיניים חדשות ואחרות על האירוע המתועד. התלמידים מתנסים בחקר, תוך התנסות בבחירות אמנותיות המשרתות את מטרתם בשיח מחודש על אירוע היסטורי. בדגש על קהל היעד, המקום הנכון להיפגש עם הקהל, יחסי קהל-במה, עיצוב דמויות, כתיבת טקסט דרמטי, עיצוב תלבושות, אביזרים ותפאורה.

ניתן לקבל השראה לעבודת שחזור שכזו בסרטונים רבים ברשת, לדוגמא [שחזור מסיבת התה של בוסטון על ידי תלמידים](#).